

Bwrdd Cynnwys

Bwrdd Cynnwys

Adran 1 – Tudalennau 2 - 4

Adran 2 – Tudalennau 5 - 6

Adran 3 – Tudalennau 7 - 9

Adran 4 – Tudalennau 10 – 12

Rhestri Cyfeirnod – Tudalennau 13 – 19

Ni ddefnyddir AI yn y bortfolio yma.

Mae chwarae'n elfen hanfodol o ddatblygiad plentyndod cynnar, gan gwmpasu gwahanol fathau sy'n cefnogi twf gwybyddol, corfforol, cymdeithasol ac emosiynol plant. (Queen Margaret University, 2023). Mae mathau chwarae yn cyfeirio at y gwahanol ffyrdd y mae plant yn ymgysylltu â'u hamgylchedd, eu deunyddiau a'u cyfoedion, ac mae pob un yn cynnig buddion datblygiadol unigryw. (Birth to 5 matters, 2020). Mae deall a chefnogi gwahanol fathau o chwarae mewn ymarfer yn hanfodol i hyrwyddo datblygiad cyfannol plentyn. (Zosh, Hassinger-Das and Laurie, 2022 pg 13-14)

Mae 'rough and tumble' a chwarae dychmygus - mae'r ddau chwarae yn cyfrannu'n sylweddol at dwf plentyn. (Storli, 2021).

Math o chwarae sy'n cynnwys mynd ar ôl, reslo a brwydro'n chwareus yw'r chwarae 'rough and tumble'. (Raising Children Network, 2019) Yn aml, mae'n cael ei gangymryd am ymddygiad ymosodol, ond mae ymchwil yn dangos ei bod yn hanfodol ar gyfer datblygu cymdeithasol, a hunanreoleiddio. (O'Connor et al., 2019) Mae'r math hwn o chwarae yn helpu plant i archwilio eu terfynau ffisegol, adeiladu cryfder, a mireinio cydsymud echddygol. (Fennies.com, 2024) Mae hefyd yn meithrin deallusrwydd emosiynol drwy addysgu plant am ffiniau, cydweithrediad a chydysyniad wrth ryngweithio'n gymdeithasol. (Thümmeler, Engel and Bartz, 2022). Yn ymarferol, gellir cefnogi chwarae 'rough and tumble' trwy ddarparu mannau diogel, yn lle agored gall plant gymryd rhan mewn symudiadau gweithredol. (Smith, P. K. and St George, J. M. 2022)

Mae goruchwyliaeth yn allweddol, gan sicrhau bod y chwarae'n parhau i fod yn gadarnhaol a bod plant yn deall y gwahaniaeth rhwng ymladd chwarae ac ymddygiad ymosodol gwirioneddol. (Kidcounselorstx.com, 2025) Mae annog cymryd tro a gosod rheolau clir hefyd yn helpu plant i ddatblygu sgiliau cymdeithasol. (Lourengo, V. et al. 2023)

Mae damcaniaethau gan Jean Piaget a Jerome Bruner yn tynnu sylw at bwysigrwydd ymgysylltu'n weithredol mewn dysgu, gan awgrymu bod chwarae corfforol yn cynorthwyo datblygiad gwybyddol drwy atgyfnerthu datrys problemau a'u gallu i addasu. (Main 2021)

Mae chwarae dychmygus, a elwir hefyd yn esgus neu'n chwarae rôl, yn cynnwys plant yn defnyddio creadigrwydd i weithredu senarios, ac archwilio gwahanol safbwyntiau. Mae'r math hwn o chwarae yn hanfodol ar gyfer datblygiad gwybyddol a chymdeithasol, gan ei fod yn gwella sgiliau iaith, datrys problemau a dealltwriaeth emosiynol. (Michaelides, A. and Loizou, E. 2024)

Mae theori datblygiad cymdeithasol Vygotsky yn pwysleisio rôl chwarae dychmygus wrth ddatblygu sgiliau meddwl uwch, wrth i blant fewnoli normau diwylliannol a chymdeithasol drwy chwarae rôl. (McLeod, 2024)

Gellir cefnogi chwarae dychmygus mewn ymarfer trwy ddarparu gwisgoedd, propiau a meysydd â thema fel cornel cartref neu siop ffug. (Anon, n.d)

Gall oedolion chwarae sgaffaldiau drwy gyflwyno geirfa newydd, gofyn cwestiynau penagored, a chymryd rhan mewn chwarae rôl ochr yn ochr â phlant. (Duval, S. *et al.* 2023). Mae'r math hwn o chwarae yn caniatáu i blant archwilio cysyniadau'r byd go iawn mewn amgylchedd diogel, gan roi hwb i'w hyder a'u creadigrwydd (UNICEF, 2018) Mae datblygiad cyfannol yn cyfeirio at dwf rhyng-gysylltiedig parthau corfforol, gwybyddol, cymdeithasol ac emosiynol. (Sehajpal, K. *et al.* 2024)

Mae'r chwarae 'rough and tumble' yn cefnogi twf corfforol a chymdeithasol, tra bod chwarae dychmygus yn meithrin deallusrwydd gwybyddol ac emosiynol. (Jarvis, P. 2010)

Mae damcaniaeth sgaffaldio Bruner yn awgrymu bod plant yn adeiladu gwybodaeth drwy brofiadau dan arweiniad, sy'n golygu y gall oedolion gefnogi chwarae mewn ffyrdd sy'n gwella dysgu. (Main, 2023)

Mae theori datblygiad gwybyddol Piaget yn tynnu sylw at sut mae chwarae'n helpu plant i symud drwy wahanol gamau dysgu, o archwilio symudiadau'r synhwyrâu yn baban i feddwl haniaethol mewn plentynod diweddarach. (Alanna Gallo, 2021)

Nododd Mildred Parten chwe cham chwarae y mae plant yn symud ymlaen drwy:

'Unoccupied Play – Symudiadau ar hap heb ddiben clir.

'Solitary Play' – Chwarae ar eich pen eich hun, archwilio gwrthrychau.

'Onlooker Play' – Gwyllo pobl eraill yn chwarae heb gymryd rhan yn uniongyrchol.

'Parallel Play' – Chwarae ochr yn ochr â phobl eraill ond nid gyda nhw.

'Associative Play' – Ymgysylltu ag eraill, ond nid mewn ffordd strwythuredig.

'Cooperative Play' – Gweithio gyda'n gilydd ar hyn o bryd gyda nodau a rennir.

(Bakeman and Vicenç Quera, 2011)

Mae pob cam yn adlewyrchu ymwybyddiaeth gymdeithasol a rhyngweithio cynyddol, gan ddangos sut mae chwarae'n cefnogi aeddfedrwydd emosiynol a chymdeithasol.

Mae chwarae yn agwedd sylfaenol ar ddatblygiad plant, gyda gwahanol fathau o chwarae yn cynnig manteision unigryw. (Zhang, X. *et al.* 2025). Mae chwarae 'rough and tumble' yn gwella sgiliau corfforol a chymdeithasol, tra bod chwarae dychmygus yn cryfhau datblygiad gwybyddol ac emosiynol. (Webster, E.K. *et al.* 2023). Mae angen cynllunio meddylgar a dealltwriaeth o ddamcaniaethau datblygiadol er mwyn

Gwawr Lewis
2408332
(ECEY4003C)
Geiriau: 3299

cefnogi chwarae mewn plentyndod cynnar. (UNICEF, 2018). Drwy feithrin amrywiaeth o brofiadau chwarae, gall addysgwyr a gofalwyr hyrwyddo twf cyfannol, gan sicrhau bod plant yn datblygu sgiliau hanfodol ar gyfer dysgu gydol oes. (Welsh Government, 2023)

Mae chwarae yn hanfodol ar gyfer datblygiad gwybyddol, cymdeithasol, emosiynol a chorfforol plentyn. (Stevens-Smith, D.A. and Murdock, J.2020) Un o'r mathau mwyaf gwerthfawr o chwarae yw chwarae hunan-gyfeiriedig, lle mae plant yn dewis eu gweithgareddau eu hunain heb ymyriad oedolyn. (The Steiner Connection, 2022) Mae'r math hwn o chwarae yn meithrin creadigrwydd, datrys problemau ac annibyniaeth. (Admin, 2024) Fodd bynnag, er y dylai plant gael rhyddid i gyfarwyddo eu chwarae eu hunain, mae oedolion yn chwarae rhan bwysig o'r chwarae drwy greu amgylchedd sy'n cefnogi ac yn gwella eu profiadau. (Effective practice: Play and Exploration, n.d.)

Mae chwarae hunan-gyfeiriedig, a elwir hefyd yn chwarae rhydd neu chwarae dan arweiniad y plentyn, yn digwydd pan fydd plant yn dewis yn annibynnol beth, sut a gyda phwy maen nhw'n chwarae. (Aminpour, F., Bishop, K. and Corkery, L. 2020) Mae'n ddistrwythur ac yn caniatáu i blant ddilyn eu diddordebau, eu chwilfrydedd a'u dychymyg eu hunain. (Admin 2020). Yn wahanol i chwarae strwythuredig, lle mae oedolion yn gosod rheolau a gweithgareddau uniongyrchol, mae chwarae hunangyfeiriedig yn galluogi plant i archwilio ac arbrofi ar eu cyflymder eu hunain. (Aminpour, F.2022) Gall y math hwn o chwarae fod ar sawl ffurf, megis chwarae rôl dychmygus, fforio yn yr awyr agored, neu adeiladu pethau gyda blociau adeiladu. (Wood, 2013) Mae'n broses hanfodol lle mae plant yn datblygu sgiliau bywyd hanfodol fel gwneud penderfyniadau, gwydnwch a thrafod cymdeithasol. (Bandura, A.1977). Er bod chwarae hunan-gyfeiriedig yn cael ei arwain gan blant yn bennaf, mae gan oedolion rôl hanfodol wrth hwyluso amgylchedd chwarae diogel ac ysgogol. (Toole, 2023) Nid eu rôl nhw yw pennu sut mae plant yn chwarae ond sicrhau eu bod yn cael mynediad at amrywiaeth o adnoddau a chyfleoedd. (Du Toit-Brits, C. (2019)

Darparu Amgylchedd Diogel a Ysgogil – Dylai oedolion greu mannau chwarae sy'n annog archwilio a chreadigrwydd. Mae hyn yn cynnwys cynnig amrywiaeth o ddeunyddiau penagored fel blociau, cyflenwadau celf, a gwrthrychau naturiol sy'n ysbrydoli chwarae dychmygus. (Department for Education 2023).

Arsylwi Heb Reoli – Dylai oedolion fabwysiadu rôl gefnogol, yn hytrach na chyfarwyddyd, mewn chwarae plant. Drwy arsylwi a gwrando, gallant ddeall diddordebau plant a rhoi arweiniad cynnil pan fo angen, megis cyflwyno geirfa newydd neu awgrymu strategaethau datrys problemau. (Yogman *et al* 2018)

Annog Cymryd Risg ac Annibyniaeth – Mae caniatáu i blant gymryd risgiau sy'n addas i'w hoedran, megis dringo neu arbrofi gyda syniadau newydd, yn helpu i fagu hyder. Dylai oedolion annog plant i wneud eu penderfyniadau eu hunain yn hytrach na chamu i mewn a taro ar draws. (Jules, 2024)

Cymryd rhan pan yn cael eu gwahodd – Weithiau, gall plant geisio ofyn l oedolion mewnbynnu y neu chwarae. Yn y cyfnod hwn, dylai oedolion ddilyn arweiniad y plentyn yn hytrach na gosod eu syniadau eu hunain. (UNICEF, 2018)

Mae chwarae hunangyfeiriedig yn cynnig nifer o fanteision sy'n cyfrannu at ddatblygiad cyffredinol plentyn. (Edmentum, 2024)

Rhyddid a Dewis – Pan fydd plant yn dewis eu drama, maen nhw'n cymryd mwy o ddiddordeb ac yn cael eu cymell. Mae'n meithrin annibyniaeth, gan helpu plant i ddatblygu sgiliau gwneud penderfyniadau sy'n hanfodol ar gyfer bywyd diweddarach. (Cerino, A. 2021)

Dysgu Dwfn a Chreadigrwydd – Mae'r chwarae a ddewiswyd gan y plentyn yn aml yn fwy diddorol, gan wneud dysgu yn fwy annatod. Er enghraifft, mae plentyn sy'n adeiladu tŵr yn dysgu am gydbwysedd, datrys problemau a dyfalbarhad heb fod angen cyfarwyddyd uniongyrchol. (Iram Siraj-Blatchford 2002).

Twf Cymdeithasol ac Emosiynol – Mae hunan-chwarae yn galluogi plant i fynegi emosiynau, ac ymarfer sgiliau cymdeithasol, megis negodi rolau mewn chwarae ffug. (Hodges, 2024)

Mae chwarae hunan-gyfeiriedig yn adnodd pwerus ar gyfer dysgu a datblygu. (UNICEF, 2018) Er y dylai plant gael y rhyddid i gyfarwyddo chwarae eu hunain, mae oedolion yn chwarae rhan hanfodol wrth sicrhau bod ganddynt yr amgylchedd, yr anogaeth a'r adnoddau cywir i ffynnu. (Berk, L.E., Mann, T.D., and Ogan, A.T.2006).

Arsylwi yw'r broses o wyllo, gwranddo a nodi ymddygiad plant, rhyngweithiadau a datblygiad mewn modd strwythuredig. (Papatheodorou, T., Gill, J. and Luff, P.2013) Mae'n offeryn sylfaenol mewn addysg a datblygiad plentynod cynnar, gan ganiatáu i addysgwyr, gofawyr a gweithwyr proffesiynol gael cipolwg ar alluoedd, cynnydd a meysydd angen plentyn. (Department for Education 2013) Mae arsylwadau'n helpu i nodi cryfderau, a chanfod anawsterau posibl y gallai fod angen ymyriad arnynt. (Barber, J. and Paul-Smith, S. 2012)

Mae arsylwi'n arbennig o hanfodol yn y blynyddoedd cynnar oherwydd efallai na fydd plant bob amser yn gallu mynegi eu meddyliau, eu teimladau neu eu hanawsterau ar lafar. (Bruce, T., Louis, S. and McCall, G.2014) Drwy arsylwi gweithredoedd plentyn yn systematig, gall addysgwyr ddeall eu diddordebau, eu harddulliau dysgu a'u datblygiad cymdeithasol-emosiynol yn well. (Nicol, J. and Taplin, J.T.2017) Mae gwahanol ddulliau'n bodoli i gynnal arsylwadau, pob un yn gwasanaethu diben unigryw wrth asesu gwahanol agweddau ar dwf plentyn. (Birth to 5 matters, 2021)

Mae'r 'running record' yn ddull arsylwi manwl, parhaus sy'n cynnwys cofnodi popeth y mae plentyn yn ei wneud ac yn ei ddweud yn ystod cyfnod penodol. (Smidt, S.2015) Mae'r dull hwn yn casglu gwybodaeth ddilyniannol amser iawn am ymddygiad, rhyngweithiadau ac ymatebion plentyn o fewn eu hamgylchedd. (Bohart, H. and Procopio, R. (eds) (2018) Yn wahanol i arsylwadau ar sail rhestr wirio, sy'n canolbwyntio ar feini prawf a ddiffiniwyd ymlaen llaw, mae rhedeg cofnodion yn darparu cyfrif naratif cyfoethog sy'n adlewyrchu ymgysylltiad, cyfathrebu a dysgu'r plentyn mewn lleoliad naturiolaid. Peterson and Elam, 2019) I wneud, 'running record', mae'r arsylwr yn dewis ffrâm amser benodol, yn arsylwi'r plentyn heb ymyrryd, ac yn cofnodi eu gweithredoedd a'u mynegiannau llafar wrth iddynt ddigwydd. (Gregory, 2023) Mae'r arsylwr yn parhau'n wrthrychol, gan osgoi dehongliadau neu dybiaethau wrth gofnodi. (Louis and Betteridge, 2020) Yna caiff y cofnod ei ddadansoddi i nodi patrymau, cynnydd datblygiadol, a meysydd lle gallai fod angen cymorth ychwanegol. (Department for Education, 2024)

Manteision a cryfderon o'r dull, 'running record' (Lorina, 2021)

Manwl ac cynhwysfawr: Mae cofnodion rhedeg yn darparu gwybodaeth fanwl am ymddygiad, rhyngweithiadau a phrosesau dysgu plentyn, gan alluogi addysgwyr i gofnodi awgrymiadau y gallai dulliau eraill eu colli.

Dealltwriaeth Gyd-destunol: Trwy recordio digwyddiadau wrth iddynt ddatblygu, mae'r dull hwn yn cynnig dealltwriaeth o amgylchedd y plentyn, rhyngweithio â chyfoedion ac oedolion, ac ymatebion i wahanol sefyllfaoedd.

Hyblygrwydd: Gellir defnyddio 'running record' mewn amrywiol leoliadau— ystafelloedd dosbarth, ardaloedd chwarae, ac amgylcheddau cartref— sy'n eu gwneud yn hyblyg i wahanol anghenion arsylwi.

Defnyddiol ar gyfer Cynllunio Unigol: Mae'r data cyfoethog a gafwyd yn caniatáu i addysgwyr deilwra profiadau dysgu, ymyriadau, a chefnogaeth yn seiliedig ar anghenion a diddordebau penodol y plentyn.

Cyfyngiadau o'r dull, 'running record' (Clay, M. M. 1967).

1. Adnoddau Amser: Oherwydd bod hyn yn gofyn am ddogfennaeth amser iawn, gall 'running record' fod yn heriol ac efallai na fydd yn ymarferol mewn ystafelloedd dosbarth prysur.
2. Rhagfarn arsylwr: Er bod y gwrthrych yn cael ei bwysleisio, gall canfyddiadau arsylwr neu ganolbwyntio ar ymddygiadau penodol ddylanwadu ar y manylion a gofnodwyd.
3. Cwmpas Cyfyngedig: Er fod 'running record' yn casglu moment benodol, efallai na fyddant yn cynrychioli'n llawn ddatblygiad neu ymddygiadau cyffredinol plentyn sy'n digwydd y tu allan i'r cyfnod arsylwi.
4. Angen Dehongli Medrus: Mae dadansoddiad effeithiol o 'running record' yn dibynnu ar allu'r arsylwr i adnabod patrymau ystyrlon a chysylltu ymddygiadau â damcaniaethau neu fframweithiau datblygiadol.

Mae'r dull 'running record' yn bennaf yn rhoi golwg gyfannol ar ymgysylltiad, rhyngweithiadau ac ymatebion y plentyn mewn lleoliad penodol.

Yn wahanol i raddfeydd neu restrau gwirio safonol sy'n asesu meysydd datblygiadol penodol (e.e., sgiliau gwybyddol neu echddygol), mae 'running record' yn cynnig dealltwriaeth ehangach o ymddygiad cyffredinol y plentyn a'r broses ddysgu.

Manteision a Cryfderau Dull Cyfannol (Palaiologou, I. 2019)

1. Yn cofnodi sawl agwedd ar ddatblygiad, gan gynnwys twf cymdeithasol, emosiynol, gwybyddol ac ieithyddol.
2. Helpu addysgwyr i nodi sut mae gwahanol feysydd datblygiadol yn croestorri mewn cyd-destunau bywyd go iawn.
3. Mae'n rhoi safbwynt ansoddol sy'n canolbwyntio ar y plentyn yn hytrach na dibynnu ar sgôr rhifiadol.

Cyfnguiadau o ddull cyfannol: (Teachkloud, 2023)

1. Efallai nad oes angen data mesuradwy ar gyfer asesiadau ffurfiol neu wrth gymharu â meincnodau datblygiadol.
2. Gan ei fod yn seiliedig ar ddigwyddiadau, nid yw'n olrhain cynnydd dros dymor hir oni bai ei fod yn cael ei gynnal dro ar ôl tro dros amser.
3. Efallai na fydd yn addas ar gyfer nodi oedi datblygiadol penodol sydd angen offer gwerthuso safonol.

Mae'r 'running record' yn ddull arsylwi gwerthfawr sy'n galluogi addysgwyr i gael dealltwriaeth ddwfn o ddatblygiad plentyn drwy ddogfennaeth fanwl, amser iawn. (Lorina, 2021) Er ei fod yn cynnig golwg gyfannol ar ryngweithio ac ymddygiadau'r plentyn, mae'n cael ei gyfyngu gan ei natur ddwys o ran amser a'i ragfarn posibl ar gyfer arsylwyr. (Teachkloud, 2023) Er mwyn gwneud y mwyaf o'i heffeithiolrwydd, dylid ategu'r cofnodion gydag offer arsylwi eraill, gan sicrhau dealltwriaeth gyflawn o daith ddatblygiadol plentyn. (Birth to 5 matters, 2021)

Mae chwarae yn hanfodol i blentyndod, gan weithredu fel cyfrwng allweddol lle mae plant yn archwilio'r byd, yn datblygu sgiliau, ac yn mynegi eu hunain. (UNICEF, 2018) Wrth arsylwi ac asesu plant, mae chwarae yn cynnig lens amhrisiadwy ar gyfer deall eu datblygiad mewn cyd-destun naturiol a gafaelgar. (Early Years Foundation Stage Forum, n.d) Mae arsylwadau a gynhelir yn ystod y chwarae yn fwy tebygol o roi dealltwriaeth gywir o alluoedd, diddordebau a rhyngweithiadau plentyn nag asesiadau mwy ffurfiol astrwythuredig. (Lockman and Tarnis-LeMonda, 2011)

Mae chwarae'n ffordd naturiol i blant ddysgu a datblygu. (Tips, 2024) Mae'n eu galluogi i arbrofi, cymryd risg, ac ymarfer sgiliau newydd mewn amgylchedd diogel. (Ouvry, M. and Furtado, A. 2020) Pan fydd plant yn chwarae, maen nhw'n dangos galluoedd gwybyddol, cymdeithasol, emosiynol a chorfforol heb y pwysau na'r pryder sy'n gallu cyd-fynd â chwestiynu uniongyrchol neu brofion ffurfiol. (Yogman *et al.*, 2018) O ganlyniad, mae chwarae'n ffynhonnell gyfoethog o wybodaeth am gam datblygiadol presennol y plentyn a'i gynnydd ar dysgu. (Whitebread *et al.*, 2017)

Mae arsylwi plant ar waith yn arbennig o werthfawr oherwydd ei fod yn cyd-fynd â'u cymhellion cynhenid. (Wales. Department for Children, E.2008) Mae plant yn fwy tebygol o ddangos eu gallu gwirioneddol wrth gymryd rhan mewn gweithgareddau o'u dewis. (Learning Journals, 2021) Mae hyn yn golygu bod y data a gesglir drwy arsylwadau seiliedig ar chwarae yn aml yn gynrychiolaeth fwy cywir o'r hyn y gall plentyn ei wneud yn annibynnol neu gyda chyn lleied o arweiniad ag sy'n bosibl gan oedolion. (Machan, 2016) Ar ben hynny, mae chwarae yn annog cyfathrebu, datrys problemau a chreadigrwydd, gan gynnig cyfleoedd i asesu ystod o feysydd datblygiadol ar unwaith. (UNICEF, 2018) Er enghraifft, gall plentyn sy'n cymryd rhan mewn chwarae rôl ddangos datblygiad iaith drwy adrodd straeon, sgiliau cymdeithasol drwy negodi â chyfoedion, a datblygiad gwybyddol drwy ddatrys problemau o fewn eu senario dychmygol. (Hawkins 2024) Yn yr un modd, gall chwarae corfforol roi dealltwriaeth o sgiliau echddygol bras a manwl plentyn, ei gydlyn, a'i ymwybyddiaeth ofodol. (Siren Films Ltd., production company 2013)

Mae arsylwi plant sy'n chwarae yn rhoi adlewyrchiad mwy dilys a chywir o'u datblygiad a'i gymharu ag asesiadau strwythuredig. (Kingery, J.N. *et al.* 2018) Y rheswm am hyn yw bod chwarae'n cael ei arwain gan blant, gan leihau'r tebygolrwydd o bryder am berfformiad neu ymatebion artiffisial. Mae Nicola a McInnes (2013) yn amlygu arwyddocâd chwarae wrth asesu, gan ddadlau bod chwarae yn meithrin cyflwr hamddenol lle gall plant ddangos eu gwir alluoedd. Maen nhw'n cyferbynnu hyn ag asesiadau ffurfiol, a all weithiau arwain at danberfformiad oherwydd straen neu anghyfarwyddedd â'r amgylchedd profi. (Howard and McInnes, 2012)

Mae lefel cyfranogiad plentyn wrth chwarae hefyd yn arwydd cryf o'i ddysgu a'i ddatblygiad. (Anon, n.d.) Mae ymgysylltu dwfn yn awgrymu bod plentyn yn mynd ati i brosesu gwybodaeth, arbrofi, a chymhwyso sgiliau, sy'n darparu mesur mwy cywir o'i alluoedd na chymryd rhan oddefol mewn tasgau strwythuredig. (McLeod, 2024) Os yw plentyn wedi'i drochi'n llawn mewn gweithgaredd, mae'n debygol eu bod yn gweithio o fewn eu parth o ddatblygiad procsimol, sy'n golygu eu bod yn ymarfer sgiliau sydd ychydig y tu hwnt i'w lefel o feistrolaeth bresennol gyda chyn lleied o gefnogaeth â phosibl. (Main, 2021) Mae hyn yn cyd-fynd â theori dysgu Vygotsky (1978), sy'n awgrymu bod dysgu ystyrlon yn digwydd pan gaiff plant eu cefnogi i ymestyn eu galluoedd o fewn y parth hwn.

Er bod chwarae yn rhoi cyd-destun naturiol ar gyfer asesu, mae cywirdeb a defnyddioldeb arsylwadau yn dibynnu ar sgiliau a gwybodaeth yr oedolion sy'n arsylwi. (Department for Education, 2023) Mae arsylwr gwybodus yn gwybod pryd i gamu'n ôl a chaniatáu i'r plentyn chwarae heb ymyrraeth a phryd i ymgysylltu i ddyfnhau dysgu neu gasglu rhagor o wybodaeth. (Kingery, J.N. *et al.* 2018)

Mae arsylwi effeithiol yn aml yn gofyn i oedolion fabwysiadu dull nad yw'n ymwthiol, gan ganiatáu i blant chwarae'n rhydd heb deimlo eu bod yn cael eu gwyllo neu eu beirniadu. (Louis, 2022) Pan fydd oedolion yn ymyrryd gormod, gallant ddylanwadu'n anfwriadol ar ymddygiad y plentyn, gan wneud yr arsylwi'n llai cynrychioliadol o alluoedd naturiol y plentyn. (Sagastui, J., Herrán, E. and Anguera, M.T. 2022) Yn hytrach, trwy sefyll yn ôl a gwyllo'n astud, gall ymarferwyr nodi adegau go iawn o ddysgu. (Moore 1, 2024)

Mae dealltwriaeth gref o ddatblygiad plant yn hanfodol er mwyn dehongli arsylwadau'n gywir. (Spreeuwenberg, 2022) Mae angen i ymarferwyr gydnabod cerrig milltir datblygiadol arferol tra hefyd yn gwerthfawrogi gwahaniaethau unigol. (Brodie, 2024) Mae'r wybodaeth hon yn eu galluogi i wneud penderfyniadau gwybodus ynghylch a yw ymddygiadau chwarae plentyn o fewn yr ystod ddisgwyliedig ar gyfer eu hoedran a'u cyfnod, neu a oes angen cymorth ychwanegol. (Barber, 2019)

Mae deall diddordebau, dewisiadau a phersonoliaeth plentyn yn helpu i greu amgylchedd galluogi lle maent yn teimlo'n gyfforddus yn mynegi eu hunain. (Learning Journals, 2022) Pan fydd plant yn cymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n cyd-fynd â'u diddordebau, maent yn fwy tebygol o ddangos eu hystod lawn o alluoedd. (Birth to 5 matters, 2021) Gall arsylwyr sy'n gyfarwydd ag arddull chwarae plentyn hefyd nodi dilyniannau cynnil yn eu datblygiad, megis mwy o sgiliau datrys problemau, defnydd iaith mwy cymhleth, neu gwella rhyngweithio cymdeithasol dros amser. (Siraj-Blatchford *et al.*, 2002)

Mae amgylchedd galluol yn chwarae rhan hanfodol wrth hwyluso arsylwadau seiliedig ar chwarae o ansawdd uchel. (Pacifico, 2022) Mae hyn yn cynnwys darparu adnoddau penagored, creu cyfleoedd ar gyfer gwahanol fathau o chwarae (e.e., dychmygus, corfforol, synhwyrdd, rol), a sicrhau bod y gofod yn groesawgar ac yn hygyrch. (Welsh Government, 2023) Yn ôl Vram a McInnes (2013), mae amgylcheddau sy'n annog chwarae ac archwilio am ddim yn galluogi plant i ddangos ystod ehangach o sgiliau, gan wneud asesiadau'n fwy cynhwysfawr a chywir.

Mae chwarae yn arf pwerus ar gyfer arsylwi ac asesu datblygiad plant. (Rightto play.org.uk, 2025) Mae'n darparu cyd-destun naturiol, di-straen lle gall plant ddangos eu gwir alluoedd, gan gynnig darlun mwy cywir nag asesiadau ffurfiol yn unig. (Brooker *et al.*, 2010) Mae arsylwadau yn seiliedig ar chwarae yn galluogi ymarferwyr i asesu sawl maes datblygu ar yr un pryd a chynnig dealltwriaeth o ddiddordebau, arddull dysgu a rhyngweithiadau cymdeithasol plentyn. (Louis, 2022) Fodd bynnag, mae effeithiolrwydd yr arsylwadau hyn yn dibynnu ar sgil a gwybodaeth yr arsylwr. (Machan, 2016) Rhaid i oedolion allu camu'n ôl pan fo angen, deall datblygiad plant, a chreu amgylchedd priodol sy'n cefnogi chwarae ystyrlon. (King, P. and Newstead, S. (2021). Drwy wneud hynny, maent yn sicrhau bod arsylwadau ac asesiadau yn gywir ac yn adlewyrchu gwir botensial pob plentyn. Pursi, A. (2019)

- Admin (2020). *Structured vs Unstructured Play - Wild About Play Forest School, Putney*. [online] Wild About Play. Available at: <https://wildaboutplay.com/structured-vs-unstructured-play/>.
- Admin (2024). *The Role of Play in Early Childhood Development*. [online] Playto.com. Available at: <https://playto.com/blog/the-role-of-play-in-early-childhood-development>.
- Alanna Gallo (2021). *What are the stages of play? Jean Piaget's Theory of Play!* [online] Play. Learn. Thrive. Available at: <https://playlearnthrive.com/stages-of-play-jean-piagets-theory/>.
- Aminpour, F. (2022) 'From the child's perspective: How the layout of outdoor school environments shapes conflict between children's self-directed play', *Journal of environmental psychology*, 79, pp. 101727.
- Aminpour, F., Bishop, K. and Corkery, L. (2020) 'The hidden value of in-between spaces for children's self-directed play within outdoor school environments', *Landscape, and urban planning*, 194.
- Anon, (n.d.). *Playing and Exploring (Engagement) – Birth To 5 Matters*. [online] Available at: <https://birthto5matters.org.uk/playing-and-exploring/>.
- Anon, (n.d.). *Reflections on Play: Dramatic Play and the Home Corner – Alice Sharp*. [online] Available at: <https://alicesharp.co.uk/reflections-on-play-dramatic-play-and-the-home-corner/>.
- Bakeman, R. and Vicenç Quera (2011). Introduction to Observational Methods. *Cambridge University Press eBooks*, pp.1–12.
doi:<https://doi.org/10.1017/cbo9781139017343.002>.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Barber, J. and Paul-Smith, S. (2012) *Early years observation and planning in practice*. London: Practical Pre-School Books.
- Berk, L.E., Mann, T.D., and Ogan, A.T. (2006). Make-Believe Play: Wellspring for Development of Self-Regulation. In D.G. Singer, R.M. Golinkoff and K. Hirsh-Pasek (Eds.), *Play=Learning: How Play Motivates and Enhances Children's Cognitive and Social-Emotional Growth*. (pp. 74-100). Oxford: Oxford University Press.
- Birth to 5 matters (2020). *Play – Birth to 5 Matters*. [online] Birth to 5 Matters. Available at: <https://birthto5matters.org.uk/play/>.
- Birth to 5 Matters (2021). *Learning Environments – Birth to 5 Matters*. [online] Birth to 5 matters. Available at: <https://birthto5matters.org.uk/learning-environments/>.
- Birth to 5 Matters (2021). *Observation, Assessment and Planning – Birth to 5 Matters*. [online] Birth to 5 Matters. Available at: <https://birthto5matters.org.uk/observation-assessment-and-planning/>.
- Bohart, H. and Procopio, R. (eds) (2018) *Spotlight on young children : observation and assessment*. Washington, District of Columbia: National Association for the Education of Young Children.

- Brodie, K. (2024). *Arnold Gesell's Developmental Theory: Essential Guide*. [online] Early Years TV. Available at: <https://www.earlyyears.tv/arnold-gesells-developmental-theory-essential-guide/>.
- Brooker, L., Rogers, S., Ellis, D., Hallet, E. and Roberts-Holmes, G. (2010). *Practitioners' Experiences of the Early Years Foundation Stage*. [online] Available at: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7ada0f40f0b66a2fc033e8/DFE-RR029.pdf>.
- Bruce, T., Louis, S. and McCall, G. (2014) *Observing Young Children*. 1st edn. London: SAGE Publications, Limited.
- Cerino, A. (2021) 'The importance of recognising and promoting independence in young children: the role of the environment and the Danish forest school approach', *Education 3-13*, 51(4), pp. 685–694. doi: 10.1080/03004279.2021.2000468.
- Clay, M. M. (1967). The reading behaviour of five year old children: A research report. *New Zealand Journal of Educational Studies*, 2(1), 11-31.
- Department for Education (2013). *Teachers' Standards (Early Years)*. [online] Available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7bfe8eed915d41476221b0/Early_Years_Teachers_Standards.pdf.
- Department for Education (2023). *Development Matters Non-statutory Curriculum Guidance for the Early Years Foundation Stage*. [online] GOV.UK. GOV.UK. Available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/64e6002a20ae890014f26cbc/DfE_Development_Matters_Report_Sep2023.pdf.
- Du Toit-Brits, C. (2019) 'A focus on self-directed learning : the role that educators' expectations play in the enhancement of students' self-directedness', *South African journal of education*, 39(2), pp. 1–11.
- Duval, S. et al. (2023) 'Examining the relation between adult scaffolding of make-believe play and children's executive functions: an observational study conducted in a natural educational setting', *Early child development and care*, 193(8), pp. 1022–1040
- Early (2022). *Why Play Matters Most in Early Education Programs | Early Childhood Education Ethiopia*. [online] Earlyeducationethiopia.org. Available at: https://www.earlyeducationethiopia.org/why-play-matters-most-in-early-educationprograms/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAtsa9BhAKEiwAUZAszRJfED2FnSfe4bmvbK3krO9kOZdFCOG5Z264V7V7ioZAeMr_vDBoCRxcQAvD_BwE [Accessed 16 Feb. 2025]
- Effective practice: Play and Exploration. (n.d.). Available at: <https://birthto5matters.org.uk/wp-content/uploads/2021/03/Playing-and-Exploring.pdf>.

- Fennies.com. (2024). *The 16 Types of Play in Early Years and How to Incorporate Them in Your Nursery*. [online] Available at: <https://www.fennies.com/post/16-types-of-early-years-play>.
- Gregory, L. (2023). *Running Record Observations in Early Childhood Education*. [online] mybrightwheel.com. Available at: <https://mybrightwheel.com/blog/running-record-observation>.
- Hawkins, B. (2024). *The Importance of Role Play in the Early Years* | eyworks. [online] eyworks. Available at: <https://www.eyworks.co.uk/blog/the-importance-of-role-play-in-the-early-years/>.
- Hodges, C. (2024). *The Link Between Play and Social Skills*. [online] DoddL Ltd. Available at: <https://doddl.com/blogs/tips-and-advice/the-role-of-play-in-your-childs-social-development> [Accessed 18 February. 2025].
- Howard, J. and McInnes, K. (2012). The impact of children's perception of an activity as play rather than not play on emotional well-being. *Child: Care, Health and Development*, 39(5), pp.737–742. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2012.01405.x>.
- Iram Siraj-Blatchford (2002). *Researching effective pedagogy in the early years*. London: Department for Education and Skills.
- Jarvis, P. (2010). 'Born to play': the biocultural roots of rough and tumble play, and its impact upon young children's learning and development. In P. Broadhead, J. Howard and E. Wood (Eds.). *Play and learning in the early years*. London: Sage.
- Jules (2024). *Risk-taking in the early years*. [online] The Foundation Stage Forum Ltd. Available at: <https://eyfs.info/articles.html/general/risk-taking-in-the-early-years-r430/>.
- Kidcounselorstx.com. (2025). Available at: <https://www.kidcounselorstx.com/the-importance-of-aggressive-play-in-children-understanding-its-benefits> [Accessed 14 Feb. 2025].
- King, P. and Newstead, S. (2021) 'Understanding the adult role in the Play Cycle- an empirical study', *Child care in practice: Northern Ireland journal of multi-disciplinary child care practice*, 27(3), pp. 212–223.
- Kingery, J.N. et al. (2018) 'Active Learning in a Child Psychology Course: Observing Play Behavior at a Children's Museum', *Psychology learning and teaching*, 17(2), pp. 209–218.
- Learning Journals (2022). *How to Create an Enabling Environment in Your Early Years Setting*. [online] Learning Journals. Available at: <https://learningjournals.co.uk/create-enabling-environment-early-years-setting/>.
- Lockman, J.J. and Tamis-LeMonda, C.S. (2021). Young Children's Interactions with Objects: Play as Practice and Practice as Play. *Annual Review of Developmental Psychology*, [online] 3(1). doi:<https://doi.org/10.1146/annurev-devpsych-050720-102538>.

- Lorina (2021). *Running Record Observation In Childcare - Aussie Childcare Network*. [online] aussiechildcarenetwork.com.au. Available at: https://aussiechildcarenetwork.com.au/articles/childcare-programming/running-record-observation-in-childcare#google_vignette.
- Louis, S. and Betteridge, H. (2020). *Unconscious Bias in the Observation, Assessment and Planning Process*. [online] Early Years Foundation Stage Forum. Available at: <https://eyfs.info/articles.html/general/unconscious-bias-in-the-observation-assessment-and-planning-process-r338/>.
- Lourenço, V. et al. (2023) 'Turn-taking in free-play interactions: A cross-sectional study from 3 to 5 years',
- Machan, M. (2016). *Everything You Need To Know About Observation - and Why We Do It*. [online] Early Years Foundation Stage Forum. Available at: <https://eyfs.info/articles.html/observation-hub/everything-you-need-to-know-about-observation-and-why-we-do-it-r213/>.
- Main, P. (2021). *Jean Piaget's Theory of Cognitive Development*. [online] www.structural-learning.com. Available at: <https://www.structural-learning.com/post/jean-piagets-theory-of-cognitive-development-and-active-classrooms>.
- Main, P. (2021). *The Zone of Proximal Development: A teacher's guide*. [online] www.structural-learning.com. Available at: <https://www.structural-learning.com/post/the-zone-of-proximal-development-a-teachers-guide>.
- Main, P. (2023). *Jerome Bruner's Theories*. [online] www.structural-learning.com. Available at: <https://www.structural-learning.com/post/jerome-bruners-theories>.
- McLeod, S. (2024). *The zone of proximal development and scaffolding*. [online] Simply Psychology. Available at: <https://www.simplypsychology.org/Zone-of-Proximal-Development.html>.
- McLeod, S. (2024). *Vygotsky's Sociocultural Theory of Cognitive Development*. [online] Simply Psychology. Available at <https://www.simplypsychology.org/vygotsky.html>.
- Michaelides, A. and Loizou, E. (2024) 'The development of early childhood teachers' sociodramatic and imaginative play skills through a drama-based professional development program'
- Moore1 (2024). The importance of reflection in relation to professional development. *The Foundation Stage Forum Ltd*. [online] doi:<https://doi.org/10.4324/9781315397702-1/reflective-practices-21st-century-grace-chibiko-offorma-carol-adaku-obiefuna/n>.
- Nicol, J. and Taplin, J.T. (2017) *Understanding the Steiner Waldorf Approach : Early Years Education in Practice*. Second edition. London: Taylor and Francis.
- O'Connor, K.E., Farrell, A.D., Kliwer, W. and Lepore, S.J. (2019). Social and Emotional Adjustment Across Aggressor/Victim Subgroups: Are Aggressive-Victims Distinct? *Journal of Youth and Adolescence*. doi: <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01104-0>.

- Ouvry, M. and Furtado, A. (2020) *Exercising muscles and minds : outdoor play and the early years curriculum*. Second edition. London, England ; Jessica Kingsley Publishers.
- Pacifico, P. (2022). *Environmental Education for Kids*. [online] Pasopacifico.org. Available at: https://pasopacifico.org/environmental-education-for-kids/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAwtu9BhC8ARIsAI9JHakiQ9rxvFBwJxT_LqGR eH6gmESqYA6SFxN5BaeBMi21AObtB2MoLEAaAt-7EALw_wcB [Accessed 20 Feb. 2025].
- Palaiologou, I. (2019) *Child observation: a guide for students of early childhood*. 4th edition. London: Learning Matters.
- Papatheodorou, T., Gill, J. and Luff, P. (2013) *Child observation for learning and research*. Oxon [England: Routledge.
- Peterson, G. and Elam, E. (2019). Chapter 9: Using Observation Methods, Tools and Techniques to Gather Evidence. *wtcspressbooks.pub*. [online] Available at: <https://wtcs.pressbooks.pub/infanttoddlerdev/chapter/chapter-9-using-observation-methodstools-and-techniques-to-gather-evidence/>.
- Pursi, A. (2019) 'Play in adult-child interaction: Institutional multi-party interaction and pedagogical practice in a toddler classroom', *Learning, culture and social interaction*, 21, pp. 136–150.
- Queen Margaret University (2023). *Nurturing holistic development in early childhood*. [online] [online.qmu.ac.uk](https://online.qmu.ac.uk/blogs/nurturing-holistic-development-in-early-childhood/). Available at: <https://online.qmu.ac.uk/blogs/nurturing-holistic-development-in-early-childhood/>.
- Raising Children Network. (2019). *Rough-and-tumble play: a guide*. [online] Available at: <https://raisingchildren.net.au/preschoolers/play-learning/active-play/rough-play-guide>.
- Sagastui, J., Herrán, E. and Anguera, M.T. (2022) 'Adult intervention levels in young children's free play: an observational study on how Pikler educators combine the instrumental and relational dimensions of their educational activity', *European journal of psychology of education*, 37(3), pp. 707–728.
- Sehajpal, K. et al. (2024) 'Reflexive thematic analysis of a coaching-based, holistic approach to child development', *Child: care, health & development*, 50(1)
- SENAC (2020). *5: What Is an IEP? Individual Education Plan - the Special Educational Needs Advice Centre (SENAC)*. [online] SENAC. Available at: <https://senac.co.uk/advice/what-is-an-iep-individual-education-plan/>.
- Siren Films Ltd., production company (2013) *The power of physical play : development & effective learning*. Newcastle-upon-Tyne, England: Siren Films.
- Smidt, S. (2015) *Observing young children : the role of observation and assessment in early childhood settings*. Second edition. London ; Routledge.
- Smith, P. K. and StGeorge, J. M. (2022) 'Play fighting (rough-and-tumble play) in children: developmental and evolutionary perspectives', *International Journal of Play*, 12(1), pp. 113–126.

- Spreeuwenberg, R. (2022). *The importance of observation in early childhood education (with a free ebook)*. [online] www.lillio.com. Available at: <https://www.lillio.com/blog/assessing-toddler-development-through-observation>.
- Stevens-Smith, D.A. and Murdock, J. (2020) 'Fundamentals of Play', *The international journal of early childhood learning*, 27(2), pp. 1 - 3
- Storli, R. (2021). Children's Rough-and-Tumble Play in a Supportive Early Childhood Education and Care Environment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(19),
- Teachkloud (2023). *Understanding Holistic Development in Early Childhood: A Comprehensive Guide – TeachKloud*. [online] teachkloud.com. Available at: <https://teachkloud.com/play-pedagogy-and-curriculum/understanding-holistic-development-in-early-childhood-a-comprehensive-guide/>.
- The Steiner Connection. (2022). *Self-Directed Play in the Waldorf Kindergarten*. [online] Available at: <https://thesteinerconnection.com/2022/07/01/self-directed-play/> [Accessed 4 Feb. 2023].
- Thümmler, R., Engel, E.-M. and Bartz, J. (2022). Strengthening Emotional Development and Emotion Regulation in Childhood—As a Key Task in Early Childhood Education. *International Journal of Environmental Research and Public Health*
- Tips, F. (2024). *Five tips on empowering children through play | The Human Safety Net*. [online] The Human Safety Net. Available at: https://www.thehumansafetynet.org/stories-and-news/news/all/2024/five-tips-on-empowering-children-through-play?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAn9a9BhBtEiwAbKg6fsPXy_LWVUKgKdSHRmicbPP9_CTkFAXCjVi7Grta6DeHnyqqv7CsmBoC8r0QAvD_BwE [Accessed 19 Feb. 2025] .
- Toole, L. (2023). *Child-Led Vs. Adult-Led Learning*. [online] Showcase Training Ltd. Available at: <https://showcasetraining.co.uk/2023/03/10/child-led-vs-adult-led-learning/>.
- UNICEF (2018). *Learning through play: Strengthening learning through play in early childhood education programmes*. [online] UNICEF. Available at: <https://www.unicef.org/sites/default/files/2018-12/UNICEF-Lego-Foundation-Learning-through-Play.pdf>.
- Veraksa, A. *et al.* (2022) 'Which play is better? Different play types and development of executive functions in early childhood', *International journal of early years education*, 30(3), pp. 560–576.
- Wales. Department for Children, E. (2008) *Arsylwi ar blant = : Observing children*. Cardiff: Welsh Assembly Government, Department for Children, Education, Lifelong Learning and Skills.

- Webster, E.K. *et al.* (2023) 'Painted playgrounds for preschoolers' physical activity and fundamental motor skill improvement: a randomized controlled pilot trial of effectiveness', *BMC pediatrics*, 23(1), pp. 455–11. Article 455
- Welsh Government (2023). *A Quality Framework for Early Childhood Play, Learning and Care in Wales 2*. [online] Available at: <https://hwb.gov.wales/api/storage/031bbc2d-d2f8-429d-a944-5fc33484827d/a-quality-framework-for-early-childhood-play-learning-and-care-v1.pdf>.
- Wood, E. (2013). *Play, Learning and the Early Childhood Curriculum*. SAGE.
- Yogman, M., Garner, A., Hutchinson, J., Hirsh-Pasek, K. and Golinkoff, R.M. (2018). The Power of play: a Pediatric Role in Enhancing Development in Young Children. *Pediatrics*.
- Zhang, X. *et al.* (2025) 'The effects of active play interventions on children's fundamental movement skills: a systematic review', *BMC pediatrics*, 25(1), pp. 40–11.
- Zosh, J., Hassinger-Das, B. and Laurie, M. (2022). *Learning through Play and the Development of Holistic Skills across Childhood*. Pages 13-14